

vetelménye az egészségnek; a mint azonban akár a szellemi, akár a testi munka tulságos mérvben gyakoroltatik, akkor az csak a szervezet jólétének rovására fog történni. És így nem véletlenség, hogy jelenleg az iskolák egészségi igényeinek kielégítése és a hygienicus követelmények ellenőrzése dacára ennyi testileg és szellemileg elgyengült tanulóval találkozunk; nem véletlenség azért, mert a 12—14 éves tanulók részint a tanórákban hosszan tartó előadások, részint a hazai feladatok által, és nem ritkán a szülék tulbuzgalmánál fogva, magánórák vevése által is szellemileg olyannyira igénybe vétetnek, hogy alig marad idejük a testi mozgásra, a háborítatlan táplálkozásra és emésztésre, a szabad levegő élvezésére. Ily körülmények közt nem ritkán történik, hogy a tanulók ezen túlterhelés következtében évről-évre nemcsak testi kifejlődésükben, hanem gondolkodási és felfogási képességükben is gyengülnek. Ha ezen, az alb. által érintett hátrányokhoz még a hosszantartó ülést, a tanhelyiségek élenyszegény, de annál szénsavdúsabb levegőjét is felemlítjük, akkor oly hátrányok sorozatával találkozunk, melyeknek komoly következményei el nem maradhatnak, és a melyeket, ha a fiatalság testi kifejlődését veszélyeztetni nem akarjuk, annál gyorsabban meg kell szüntetni, mert az albizottság felfogása szerint az iskolának nem lehet egyedüli célja az, hogy szellemileg kiképzett és értelmes, hanem hogy testileg is ép és egészséges ne pedig törpe nemzedéket neveljen. És úgy hiszszük, nem szorul bizonyításra azon állítás, hogy a testileg beteg egyén bármennyi tudományjal bírjon is, az államnak, a társadalomnak hasznos tagjává nem válhatik.

Ezen, talán nagyon is hosszúra nyult általános észrevételek előre bocsátása után áttér az albizottság a tanári testületek kérvényeinek egyes indokaira, kijelentvén, hogy, tekintettel a már felhozottakra és még alább kifejtendőkre, a maga részéről nem járulhat a délutáni tanítás oly módon való beszüntetéséhez, a mely szerint a tanítás egyhuzamban a délelőtti órákra áttétnék. Indokolja pedig az albizottság ezen véleményét a következőkkel: Az alb. meg van győződve arról, hogy a polgári- vagy reáliskolába járó tanulóknak agya nem képes három óránál továbbtartó szellemi munkát egészségi hátrányok nélkül elbírní. A szellemi működésnek ezen központi szerve csak akkor válik ismét alkalmassá a szellemi munka folytatására, ha több órán át pihent. Épen azért alkalmasabbak a délelőtti órák a tanításra, és épen azért nagyobb a felfogási képesség, mert az agy éjjelen át a kellő pihenésben részesült. Magától értetődik azonban, hogy ha a délelőtti órákban az agy hosszasan tartó munka által terheltetnék, a működésre képtelenné válnék.

Az egészségügyi albizottság azért sem járulhat a közokt. albizotts. nézetéhez, mert a több mint három órán át folytatott tanítás paedagogiai tekintetben is hátrányos, a mennyiben az agy túlterhelése következtében fellépő gyengített felfogási képesség csak fogalomzavart idéz elő a tanulóknál.

Az albizotts. még akkor sem járulhat a 4—5 órás tanításnak egyhuzamban történő áttételéhez, ha az utolsó órákban akár rajz, akár szépírás, akár ének, akár kézimunkák vagy torna adatnék elő, mivel ezen tárgyak mindegyike, ha nem is nagy, de mégis bizonyos fokú figyelmet és agyi munkát igényel, a melyre az agy képes nem volna.

Nem osztozik az albizottság azon nézetben sem, mely szerint azon idő, melyet a tanulók a délelőtti hazamerésre szentelnek, tökéletesen elvesztett; sőt a többórás szellemi munka után bekövetkező testi mozgást egészségi tekintetben igen szükségesnek, a szellemi és testi munka közti

kiegyenlítésnek tartja, mert a hosszantartó ülés következményeinek kell tekinteni a test egyenetlen tartását, az újabb időben oly nagymérvben előforduló gerincoszlop-elferdüléseket és az iskolás gyermekek közt oly nagyon elterjedt rövidlátást.

Még nagyobb hátrányokkal jár a tartós ülés a kifejlődés éveiben a lányoknál, a kinnél a mozgás szükségessége még fontosabb, a mely ép úgy mint a friss levegő, elősegítik az egészséget és a szervezetnek ellenállhatási képességét a megbetegedések ellen emelvén, a testet edzik.

Azon körülményben, hogy némely tanuló az iskolától messze lakik, és ezen utat négyszer kell napjában megtennie, nem lát az albizottság egészségi hátrányt, különösen akkor nem ha — mint alább javasoltatni fog — a délelőtti s délutáni tanítási órák nem esnek nagyon közel egymáshoz. Ekkor a szükséges pihenésre, az ebédlésre, az emésztésre elég idő marad és a tanulók a családi élettől sem fognak elvonatni.

A kérvényezők azon aggodalmában, hogy a tanulók szeme a télen történő mesterséges világítás által valami tetemes kárt szenvedhetne, az albizottság azért nem osztozik, mert a f. v. tanhelyiségek, kevés kivétellel, világosak, a világosság halfelől jut a termekbe, és a világítás a legcélszerűbb világítási anyaggal, fénycsővel történik.

Egyébként nagyobb egészségi ártalomnak tétetik ki a szem akkor, ha 4—5 órai tanításnak tartamán át csak közel tárgyakra, kis betűkre, írásra, rajzra, finom kézi munkára tekint.

A nyárnak tikkasztó hősége is felhozatik a délutáni tanítás megszüntetése mellett. Eltekintve attól, hogy a nagy szünidőnek július és augusztus havaira való áttétele által a hőség kellemetlenségei jelenleg nem oly nagy mérvűek, úgy hiszi az albizottság, hogy a hőség által netalán keletkezhető hátrányoknak sokkal biztosabb elkerülési módja az, ha nyáron a délelőtti tanítás 8 órakor kezdődvén, 11 óráig tart, a délutáni tanítás pedig 3 órakor kezdődik és 5 óráig tart, mint ha a kérvényezők javaslata szerint 12 órakor, illetőleg 1 órakor végződik, a mikor éppen a forrósság a legnagyobb.

De az albizottság azon oknál fogva sem járulhat a tanításnak egyhuzamban a délelőtti órákra leendő áttételéhez, mert meg van győződve arról, hogy az amugy is elterjedt vérszegénységet, görvély- és gümőkórt csak szaporítaná azon egészségi ártalom, ha a tanulók nem ritkán összezsufolva 4, illetőleg 5 órán át a tanhelyiségek szénsavval telített levegőjében tartózkodnának. Az 5, illetőleg 10 percnyi szellőztetést minden óra végén pedig azért nem tartja mindig kivihetőnek az albizottság, mert gyakran az időjárás, a nagy hidegség stb. nem engedik a tanulóknak a folyosókra való kivonulását a meghülés eshetőségei nélkül, de azért sem, mert nem minden iskola bír léghuzammentes folyosókkal.

Nem kerülhette ki az albizottság figyelmét azon fontos körülmény sem, hogy a kifejlődési, a növesi korszakban lévő tanulókra nézve éppen nem közömbös, hogy a tengéleti szükségletek, a táplálék felvétele, az élénkebb anyagcsere követelményeinek megfelelő rövidebb időközökben, ne pedig 5 órai időtartam után elégíttessenek ki.

A kérvényezők által felhozott azon indok, hogy a délutáni tanítás megszüntetése mellett a takarékoság szól, a mennyiben a fűtési és világítási költségek ezáltal csökkennének, az albizottság nézete szerint komoly indoknak nem tekinthető, szemben az általunk felhozott egészségi hátrányokkal. Azon körülmény pedig, hogy a külföld több városában, sőt több állami intézetben a délutáni tanítás megszüntetett, nem mérvadó az al-

bizottságra nézve, és épen azért nem birhatja rá a káros példának követését javaslatba hozni. Az albizottság legfelebb sajnálatát fejezheti ki e felett, mert legjobb meggyőződése szerint ezen intézkedést a lehető legkárosbnak tartja és azt hiszi, hogy ezen nézetét a fentebbiekben eléggé indokolta.

Nagy nehézségekkel, de következményeiben a legjótékonyabban ható feladat megoldására vállalkoznának az albizottság nézete szerint a tanférfiak, ha egyetértve az arra hivatott orvosi szakközvegekkel, a tanrendszer olyatén átídomításához fognának, mely, míg egyrészt a mivelődés fokozottabb igényeit kielégitené, addig másrészt a szervezet physikai jogait sem szorítaná háttérbe, s nemcsak az egészség, hanem a tanügy is nyerne ez által; mert az albizottság nézete szerint a fődolog nem az, hogy kiki *mennyit* tanult, hanem hogy *hogyan* tanulta azt, vajon szellemileg megemésztette-e vagy nem?

Addig is, míg ezen, legsikeresebben a kormány által kezdeményezhető általános reformja a tanrendszernek ténynyé válnék, a mi valószínűleg még igen soká fog bekövetkezni, a jelenleg fennálló rendszer keretén belül is oda kell iparkodnunk, hogy a nevezett bajok, ha nem is gyökeres meggyógyításához, de legalább enyhítéséhez fogjunk. Ezen szempontból kiindulva, az albizottság a következő javaslatokat teszi:

A tanítási idő az elemi osztályokban 4, a tornával együtt 5 óránál tovább egy napon ne tartson, ez is oly beosztással, hogy télen a hideg, sikos, és sötét időjárás miatt a tanítás 9 órakor kezdődjék és 11 óráig tartson; délután 2 órakor kezdődjék és 4 óráig tartson. — Nyáron a délelőtti tanítás 8 órakor kezdődjék és 10 óráig tartson, délután 3 órától 5-ig.

A polgári és reáliskolákban a tanítás kezdete ugyanaz lehetne, a tanítási órák száma pedig 5, tornával együtt 6 órára terjedjen.

Dr. Schermann Adolf,
az egészségügyi állandó albizottság
jegyzője.

Dr. Patrubány Gergely,
mint az egészségügyi állandó albizottság
elnöke.

Mit tehetünk arra nézve, hogy tanítványaink az iskolában tanultakat el ne felejtsek? *)

A »Népnevelők Lapja« mult évi 25. számában a felső-vasi tanítóegylet értekezletének leírását olvasván, szemembe tűnt a fentt irt tétel, melyről egy ottani kartársam felolvasást tartott. E tételt én rendkívüli fontosnak tartom s azt hiszem, t. kartársaim is aláírják ebbeli állításmat, meggondolván, hogy ha tanítványaink 6 évi tanulás után iskolánkból kilépve, a tanultakat mihamarább elfelejtik, nem tettünk semmit; fáradságunk s a drága idő kárba vészett. Saját, valamint tanítványaink érdeke követelik tehát, hogy a feledékenység ellen minden rendelkezésünkre álló eszközzel küzdjünk.

Küzdünk pedig a feledékenység ellen,

I. ha az emlékező tehetséget lehetőleg erősítjük s folytonosan gyakoroljuk.

Megtanítani valamire olyan embert, kinek a természet emlékező tehetséget nem adott, nem volna egyéb a Danaidák hordájának töltögetésénél, nem volna egyéb sysifusi munkánál; vele még nürnbergi tölcserrel

*) Felolvasatott a kecskeméti isk. júrásnak 1877. jun. 27-én T.-Szelén tartott értekezletén.

sem érnék célt. Szerencse, hogy ilyen ember nincs; megáldott tehetséggel mindnyájunkat a jó Isten, egyiket kisebb, másikat nagyobb mértékben.

A sikeres oktatásnak legelső feltétele tehát, hogy az, kit oktatunk, emlékező tehetséggel birjon, hogy amit a lélek egyszer befogadott, azt meg is tartsa; s hogy a befogadott ismereteket minél tovább, egész életén át megtartsa, erősítsük lehetőleg az emlékező tehetséget. Ez állításom bizonyítására szolgáljon eme régi mondás is: »Tantum scimus, quantum in memoria tenemus«.

Ugy de, mikép erősítsük és gyakoroljuk az emlékező tehetséget? Erősítjük és gyakoroljuk azt, ha mindent megteszünk, a mi arra jótékonyan — tehát fejlesztőleg és erősítőleg — hat; másrésről, ha eltávolítunk mindent, mi arra káros befolyást gyakorol.

Jótékonyan, tehát erősítőleg hat az emlékező tehetségre a gyakori *emléztetés*, mely célra a rendes leckéken kívül s már a gyenge gyermekkorban, a mikor az emlékező tehetség fejlesztése s gyakorlása kell, hogy kezdetét vegye, igen nagy haszonnal használhatók a kisebb *versecskék*, *velős mondatok*, *szentirási diktumok* s *tanulságos mesék*.

Ezek, míg egyrésről az emlékező tehetséget erősítik s többszöri ismétlés által azt gyakorolják, addig s másrésről — jól választva — a szívet s lelket nemesítik. Hozzáadom még, hogy az ily versecskéket stb. a gyermekek örömmel tanulják s örömmel szavallják az iskolában épügy, mint családi körben; s mily nagy azon öröm, melyet a szülői szív érez, midőn kis gyermeke a versecskéket szavallja. Mindennap egy kis versecske vagy dictum, s a szülők nem fogják sajnálni a tanításpénzt.

Födolog azonban az emléztetésnél, ha ezáltal főképen az emlékező tehetség gyakorlása céloztatik, a gyakori *isméllés*. »Isméllés a tudományok anyja« tartja a régi példaszó; s ki tagadná nagy igazságát?! Minél többször felelevenítjük az emlékezetbe már befogadott fogalmakat, gondolatokat, képeket, annál jobban bevésődnek azok abba, annál maradandóbb tulajdonaivá válnak a léleknek.

Az emlékező tehetség művelésénél nagy figyelmet kell fordítani továbbá arra, hogy az abba fölveendő tárgyak minél jobban *szemléltessenek*. A szemléltetésről azonban t. kartársaim engedelmével értekezésem II. részében fogok bővebben szólni.

Az emlékező tehetség művelésénél tehát e három tényezőt tartom a legfontosabbnak, u. m. a gyakori *emléztetést*, a még gyakoribb *isméllést* és a mindenkori *szemléltetést*. Vannak még más eszközeink is, melyekkel az emlékező tehetséget művelhetjük; de azokat ezuttal mellőzöm.

Erősítjük az emlékező tehetséget továbbá és másrésről, ha eltávolítunk mindent, a mi arra káros befolyással bir. Első sorban említem itt a *magoltatást*, mely káros szokással — sajnos — gyakran találkozunk.

Hogy miben áll tulajdonképen a magoltatás, azt hiszem, mindnyáján tudjuk; de annak szellemölő hatása s rosz következményei sem ismeretlenek előttünk, azért nem is fecserlek rá sok szót, hanem kérve kérem kartársaimat, ne emléztessünk tanítványainkkal soha és semmit addig, míg a beemlézendő tárgyat nekik alaposan meg nem magyaráztuk. Ha azt tenni elmulasztjuk, lealacsonyítjuk a gyermekben az emberi méltóságot, mert magolni tud a kajdács és szajkó is; akkor *leckeadók* leszünk s nem *tanítók*; akkor tompítjuk a gyermek emlékező tehetségét a helyett, hogy erősítőnk azt. Szóval: magoltatni anyyi, mint *butítani*.

A másik rosz szokás, mely nemcsak az emlékező tehetségre, hanem testre és lélekre egyaránt károsan hat, a *sok alvás*. »Étel, ital s álom,

szükséges e három« — mondja a példaszó. Egyik nélkül sem élhetnénk. Azonban, a mennyire szükségesek azok az élet fentartására, annyira ártalmasok is, ha mértéken túl élvezzük azokat. »Az álom a halál képe« szokták mondani. Tagadom. Mert a halál ront, feloszlat, az enyészet szolgálja; az álom — jobban mondva — *alvás* ellenben a testet s lelket erősíti s egész ujjászületésünk eszközlője.

Nézzük azonban azt, ki kelleténél többet alszik. Arca színtelen, szemei fénytelenek, tagjai petyhüdtek, testi s szellemi erői bágyadtak. — Az álomszuszék munkája garast sem ér. Ha tehát tanítványainknak hasznát akarjuk venni, ne engedjük, hogy sok alvás által testöket s lelköket rongálják. Hassunk oda, hogy az alvásból, a természet e rendkívüli becses ajándékából, csak oly részt vegyenek, mennyi egészségük s testszervezők fenntartására s gyarapítására szükséges. S igyekezzünk ezt kivinni, annyival is inkább, mert a sok alvás, nem említve, hogy az emlékező tehetséget gyengíti, egy rettenetesen pusztító bűnnek, az *önfertőzésnek* válhatik szülőanyjává. Ezen iszonyu betegséget s ennek gyászos következményeit most nem említve, csak annyit jegyzek meg, mikép az tán az emlékező tehetséget pusztítja legjobban.

Vannak még egyéb rossz szokások s testi bajok, melyek az emlékező tehetségre káros befolyással bírnak az által, hogy az érzékekre, idegekre s agyra kimerítőleg, ingerlőleg vagy tompítólag hatnak. Hogy mindezekről tanítványaink mentek maradjanak, szoktassuk őket józan életre, tisztaságra, szabad mozgásra, figyelmeztessük őket különösen a tiszta, éltető légnek minél többszöri élvezésére.

Kovácsics Gyula, néptanító.

(Folytatása köv.)

A népiskolai énektanítás hiányáról.

Sokat olvastam már a népiskolai énektanításról; de azt, hogy a népiskola felsőbb osztályaiban 3- vagy 4-szólamú dalokat énekeltek volna a növendékek, azt még nem hallottam s nem is óhajtom hallani.

Több iskolában fordultam meg, a hol cifrábbnál cifrább énekeket hallottam s a hol az illető tanító urak azon hiszemben vannak, hogy énektanításuk célszerű volt. Korántsem; mert míg az ének tanításánál nem fogunk oly fokozatosan haladni, mint akármely más tantárgynál, addig énektanításunk céltévesztett lesz.

Az ének sikeres tanításához okvetlen szükség oly dallamokat alkalmazni, melyekkel fokozatosan haladva, oda jutnánk, hogy igenis képesek volnánk a népiskola felsőbb osztályaiban 2-szólamú énekeket énekelteni, a mi — nézetem szerint — a népiskolai növendékeknek tökéletesen elég. Az egyöntetűség kedvéért használnánk *egy* jól szerkesztett énekművet, valamint *egy* oly kézikönyvet, mely az említett énekművet mellett utmutató és magyarázóul szolgálna leginkább azon tanítónak, ki az énekekben vagy a zenében kevésbé jártas.

A következő pontokban elmondom azon tananyagot, melyet elegendőnek és legcélszerűbbnek tartok az ének tanításához a népiskolában, valamint azt is, hogy mily tartalmúnak kellene — nézetem szerint — a használandó énekművetnek lenni.

Az *I. osztályban* ötöd hangtávban énekeltenék, és pedig a hanglejtő fokozata szerint föl- és lefelé addig, míg ezt a gyermekek elég pontossággal

gal nem éneklik. Ezután összekeverem ezen 5 hangot úgy, hogy fokozatosan harmad-, negyed- és ötöd-ugrás legyen a dallamban. Ha az I. osztály növendékei ezt kellően és biztosan éneklik, eleget tanultak e tárgyból. A szöveget a beszéd- és értelemgyakorlatokból venném föl, hogy a gyermekek, midőn egy verset betanultak, énekelhessék is azt.

A *II. osztályban* a scála után nyolcad hangtávban énekeltetnék, használván ugyanazon módot, mely szerint az I. osztályban haladtam. A szöveget eleinte itt is a beszéd- és értelemgyakorlatokból venném föl, később oly népdalokat és hazafias érzelmű szöveggel ellátott dallamokat használnék, melyek a nyolcad hangtávot túl nem haladják.

A hangjegyek megismertetését itt, valamint a felsőbb osztályokban is, fölöslegesnek tartom, mivel nem rendelkezünk annyi idővel, hogy alapos zeneismeretet adjunk a gyermekeknek. Ha pedig alaposan nem taníthatjuk az ének legszükségesebb kellékeit, kár ahhoz hozzáfogni; mert a hangjegyek megismertetése az ének tudásához nem elég, ezek mellé a különféle ütények, beosztások, hangnemek stb. kellenének, ami elvonná a gyakorlati életre kiszabott időt.

A *III. osztályban* szintén csak egyszólamu, hazafias érzelmű szöveggel ellátott, de a nyolctávot meghaladó dallamokat énekeltetnék, melyek dallamok kizárólag kemény hangnemben irvák.

A *IV. osztályban* oly egyszólamu dallamokat használnék, melyek nehezebbek az előbbi években használtaknál. Azután énekeltetném és gyakoroltatnám a lágy vagyis moll-hangsort ugyanazon módon, mint a II. osztályban a keményhangsor tanításánál. Végre oly hazafias érzelmű szöveggel ellátott dallamokat énekeltetnék, melyek lágy hangnemben irvák.

Az *V. osztályban* eleinte kemény és lágy hangnemben irt dallamokat használnék tananyagul s megkezdeném a 2 szólamu énekek tanítását. Ez nézetem szerint nem könnyű feladat, mert idővel és sok fáradsággal van összekapcsolva, azonkívül zeneértőnek kell lenni azon tanítónak, ki 2 szólamu énekeket akar betanítani. Az első dallamok, melyeket itt használnék, nem sokban különböznenek az I. osztályban használt dallamoktól; ötöd hangtávnyiak, de mégsem ugyanazok. Ilyen módban s fokozatban haladok nyolcad hangtávig s oda törekszem, hogy tanítványaim könnyű, az oktávát meg nem haladó, 2 szólamu dallamokat énekeljenek.

A *VI. osztályban* már nehezebb 2 szólamu dallamokat énekeltetnék, melyeket elég bőséggben bírnak, s ha a népiskolából kikerült növendékek 2 szólamu énekeket pontosan énekelnek, úgy nézetem szerint eleget tanultak énekelni, mert heti 2 óra*) mellett 6 év alatt gyermekekből — nézetem szerint — nem lehet oly énekeseket képezni, kik hangjegyek után képesek volnának 4 szólamban énekelni.

Ezen elsorolt tananyag azonban csak úgy volna feldolgozható, ha egy ezen irányban szerkesztett tankönyvvel bírnánk. Ha t. kartársaim helyeslik nézeteimet, törekedjenek oda, hogy minél előbb birtokába kerülhessünk egy jóirányu és fokozatosan haladó énekfűzetnek!

Mátéffy Károly, közs. tanító.

Könyvismertetés.

»Földrajz. A népiskolák középosztályai számára. A miniszteri tanterv alapján, az új megyei kikerítésre s a nagyobb városok viszonyaira való

*) Budapesten csak 1 óra.

tekintettel szerkesztették: *Lakits Vendel és Neiger Sándor*, fővárosi tanítók. Ára kötve 30 kr. Minden egyes példány árából 2 kr. az »Eötvös alap« gyarapítására fordítatik. Kiadja Zilahy Sámuel Budapesten, 1877.« —

Az idézett cím alatt megjelent s már kapható tankönyvre nézve más lapokban megjelenendő birálatokat beavárván, egyelőre közöljük az ahhoz irt következő »Előszó«-t:

»A földrajzi oktatás körül szerzett több évi tapasztalatunk, az e szakba vágó műveknek tanulmányozása, kartársainknak a használatban levő földrajzi tankönyvekre nézve tett s általunk is helyeselt észrevételei készletek bennünket e szerény munka megírására.

Mi csak a *legszükségesebb tudnivalókat* vettük fel könyvünkbe; melőztünk minden fölösleges szám- vagy más adatot, a cikornyás kifejezéseket, melyeknek megtanulására a 8—10 éves gyermeket észszerűen senki se kötelezheti.

Könyvünk öt részből áll. Az I. rész földrajzi előismereteket nyújt; a II. rész a magyar állam leírását tartalmazza. E két rész a 3-ik osztályban veendő fel; a többi három rész a 4-ik osztály tananyagát kezezi.

Ezek tárgyalása közben tapasztalni fogják tisztelt ügytársaink, hogy »Földrajz«-unk utazási modor szerint van szerkesztve, úgy a megyékre, mint az egyes országokra nézve. A helyneveket is akként vettük fel, a mint azok vasutak vagy vizek mellett vannak s a mint egymás után következnek. Tapasztalni fogják az »előismeretek« közt, hogy a míg valaminek fogalma elő nem fordult, addig arról nem tettünk említést.

A megyék s abban a helynevek tárgyalásakor különös súlyt fektetünk a helyrajzi ismeretekre, a vidék talajára, az iparra és kereskedelemre, a közmívelődési mozzanatokra és a történelmi nevezetességekre. Az egyes megyékkel nem bántunk el oly kurtán, mint némely földrajz-íróink. Mi a lehetőség határai közt minden nevezetes helyet felemlítünk. Kevesebbel alig lehet beérni, többet nyújtani pedig fölösleges volna *elemi* iskolába járó 8—10 éves gyermeknek. Mi csak *alappját* vetjük meg a földrajzi ismeretnek, s bár ez is kerek egésznek kell, hogy képezzen s tiszta képet nyújtson a tanulónak — hazánk, Európa s a többi világrészek milyenségéről: ezt kibővíteni a felsőbb tanintézetek vannak hivatva.

Részletes magyarázatokba nem bocsátkoztunk; ez a tanító dolga. A mi a könyvben foglaltatik, bővítse kiki akként, a mint azt a helyi körülmények megkívánják.

»Kérdések- és feladatok«-at is adtunk, legtöbbet az »előismeretek«-ben. Ezek szerint, s ezeket még egyebekkel is kibővítve, kérdezze növendégeit a tanító az iskolában s adja fel azokat házi dolgozatra is.

Ezeket tartottuk szükségesnek az általunk szem előtt tartott elvre s a tanítás közben követendő eljárásra nézve megjegyezni.

Bizonyos, hogy az általunk követett rendszer sem találkozik *minden* ügytársunk tetszésével, s lehet, hogy nem is helyeselhetik azt minden részében. Mi más földrajz-írók hibáit kerülni, helyes elveiket követni s olyan tankönyvet igyekeztünk nyújtani tisztelt ügytársainknak, mely az e nemű munkákat tulszárnyalja.

Ha ebbeli törekvésünk nem egészen sikerült, bizalommal fordulunk azon ügytársainkhoz, akik »földrajz«-unkat osztályaikban használni fogják s annak kezelése közben hibákat találnak abban: méltóztassanak a hibákat s észrevételeiket velünk közölni; mi szívesen s hálás köszönettel

veszszük azokat s egy remélhető későbbi kiadásnál tekintetbe vevén, könyvünket a szerint fogjuk kiigazítani.«

Budapest, 1877. jul. 31.

A szerzők.

A III. egyetemes tanítógyűlés ügyiratai.

A »vasmegyei tankerületi tanítótestület« *véleménye* a magyarországi néptanítók 50-es bizottsága által a III. egyetemes gyűlés ügyrendjére kijelölt VI. vitakérdésre.

VI. A népiskolai vallásoktatás kérdése.

Minthogy a népiskolai tanítónak részint az olvasmányok magyarázata, részint a tanulók magukviselésében néha-néha előforduló vétségek körüli eljárása és sok más körülmény elég alkalmat nyújt a gyermekekhez mért erkölctan minden egyes szabályának gyakorlati előadására és a gyermekek szívébe csepegtetésére: ennél fogva a népiskolába valamint külön erkölctannak behozatala és annak a tanító által teljesítendő oktatása feleslegesnek, úgy a hitcikkeknek a hitelemző által erkölctannak hozzákapcsolása nélkül leendő száraz betaníttatása károsnak tartatik.

Kelt Szombathelyen, 1877. június 14.

Ellenjegyzé:

Kreutz Ede,
testületi jegyző.

Lábos Imre,
testületi elnök.

A »vasmegyei tankerületi tanítótestület« *véleménye* a magyarországi néptanítók 50 es bizottsága által a III. egyetemes néptanítógyűlés ügyrendjére kijelölt VII. vitakérdésére.

VII. A népiskolai tanterv kérdése.

1. A tanerők, idő és anyagok arányának figyelembe vételével az utóbbi mérvének meghatározására nézve, miután 1, sőt 2 tanítóval bíró 6 osztályu falusi népiskola — a minő pedig legtöbb van az országban — tekintve még a törvényszerinti 8 havi, tehát a városinál 2 hónappal kevesebb szorgalmi időt, továbbá a nyári munkát, télen pedig a szegényebb sorsuaknak ruhátlansága vagy zordon időben a távolság miatti gyakoribb elmaradását, ugyanazon tanterv szerint és ugyanazon mérvben és sikerrel a törvényszabta tananyagokat fel nem dolgozhatja, mint a 4, sőt 5 vagy 6 tanítóval bíró városi népiskola: ennél fogva az egyes tantárgyakra eső egész évi, azaz 8 vagy 10 havi tanórák számbavételével és a tananyagoknak ezekhez arányosított havi és heti felosztásával készíttessék külön-külön tanterv az egy, két, három, négy, öt és hat tanítóval bíró népiskolák számára.

2. Az 1. szám alatt jelzett körülményekhez képest meg a helyi viszonyok-, a nép életmódja- és foglalkozásának számításba vételével készíttessenek a több tanítóval bíró népiskolák számára bővebb, az 1—2 tanítóval bíró népiskolák számára pedig szűkebb terjedelmű, sőt a városi többnyire iparos, és a falusi, leginkább mezzei munkával foglalkozó szülék gyermekeinek számára életviszonyaiknak megfelelő külön-külön tartalmu és a tájshólásoktól megtisztított tan- és olvasókönyvek.

3. A különböző tantervek készítését a tanítóegyletek, a tankönyvek kiállítását pedig a magas kormány vegyék gondjuk alá.

Kelt Szombathelyen, 1877. június 14-én.

Ellenjegyzé:

Kreutz Ede,
testületi jegyző.

Lábos Imre,
testületi elnök.

Magyarország nevelésügye a párisi tárlaton.

Gönczy Pál miniszteri tanácsos ur s a párisi kiállítást rendezendő orsz. központi bizottság tagja, a tanügyi testületekhez, tanítókhöz és tanárokhoz a következő felhívást intézte:

Az 1878-ik évben Párisban megnyitandó világtárlaton a nevelés és oktatás ügyéhez tartozó mindennemű tárgy Magyarország részéről is ki fog allíttatni.

Hogy e világtárlaton Magyarország e téren újabb időkben tett haladásához illően és méltóan mutathassa fel eddigi törekvése eredményeit: tisztelettel kérem fel, sziveskedjék a hatáskörébe eső nevelési és oktatási tárgyakat egybegyűjteni vagy gyűjtetni, s azokat, a miket ezek közül a hazai nevelésügy feltüntetéséhez méltónak és érdemesnek tart, folyó évi november hó 1—15-ig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz beküldeni. Beküldendők pedig:

1. A gyermeknevelés, elemi oktatás és a felnőttek oktatása köréből: Bölcső- és árvaházak, kisdédóvók és gyermekkertek tervei és butorzata. A gyermek tanköteles koráig használt és annak physikai, erkölcsi és szellemi fejlődéséhez mért oktatási segédszerek. Városi és falusi elemi tanintézetek tervei és mintái; ezen intézetek berendezése és butorzata. A felnőttek oktatására és az ipar tanítására szolgáló anyag. A zene, ének, idegen nyelvek, számtan, nemzetgazdaság, a gyakorlati földmivelés és kertészet és a műiparban elemi tanítására használt és a rajz elemi tanításánál szükségelt eszközök. A vakok és siketnémák oktatásánál használt eszközök. Mindkét nembeli növendékek kézimunkái: irás, rajz, női és háziipari kézimunkák. Ifjusági irodalom és folyóiratok.

2. A középtanodai oktatás és szakiskolák szervezete és anyaga: Lyceumok, gymnasiumok, reáltanodák, tanítóképezdek, ipar- és kereskedelmi iskolák tervei és mintái; ezen intézetek berendezése és butorzata. Gyűjtemények, klasszikus könyvek, térképek, földgömbök. A műipartani és tudományos tanításra, a szépművészetek rajz, zene és az ének oktatására szolgáló anyagok és eszközök. A testgyakorlás, a vívás és a katonai gyakorlatok tanításánál használt készülékek és tanítási módszerek.

3. A felső oktatás szervezete, tanmódszerei és anyaga. Akadémiák, egyetemek, orvostanintézetek és gyakorlati kórházak, technikai és művészeti tanintézetek, mezői gazdasági iskolák, observatoriumok, tudományos muzeumok, boncoló termek, oktatási és buvárlási műhelyek tervei és mintái. Ezen intézetek berendezése és butorzata. A felső oktatásnál és tudományos buvárlatoknál használt gépek, gyűjtemények és anyag. A tudományos, technikai, gazdasági, kereskedelmi, iparintézetek és társulatók különleges kiállításai.

A tárgyak gyűjteményesen fognak ugyan kiállíttatni, mindazonáltal minden egyes tárgy után ki lesz téve a kiállító neve s fel lesz arra hívva a jury figyelme s annak méltánylásában avagy kitüntetésében részesülhet

minden egyes kiállító. A kiállított tárgyak a kiállítás után tulajdonosaiknak vissza fognak szolgáltatni. A kiállítani szándékozókát különösen felkérem, hogy a fent elősorolt címek alá tartozható tárgyaik közül csupán azokat kívánják kiállíttatni, melyek a nevelés és oktatás körében kiváló figyelmet érdemelnek, vagy feltűnő haladásra mutatnak; továbbá, hogy kiállítandó tárgyaikat kiváló csinnal és szépen készítsék el, különösen a könyveket piros vászon-sarokkal s aranyozott címbetükkel ékesítsék fel. Becses tudósítását f. évi szeptemberhó 25—30-ikáig szives tisztelettel kérem az iránt, méltóztatik-e és ha igen, minemü tárgyakat a párisi világtárlatra beküldeni, hogy ez által a beérkezendő tárgyra nézve előre tájékozva legyenek s azok előleges elhelyezéséről kellően gondoskodhassam.

Göncy Pál.

A budapest-fővárosi elemi népiskolai tanítók- és tanítónőknek elhelyezési és munkabeosztási kimutatása az 1877—78-ik iskolai évben.

III. közigazgatási kerület.

g) **Ujlak.** 13. *Templomtéri* fi- és leányiskola. I. a) fosztályban: Puskásy László, I. b) oszt. Wayand Béla, II. oszt. Rónai Ferenc, III. osztályban: Serényi Alajos, IV. oszt. Lindner Károly igazg. tanító. — I. a) leányosztályban: Radics Verona, I. b) oszt. Varga Ilka, II. oszt. Rónay Paula, III. oszt. Fürst Emma, IV. és V. oszt. Fellner Anna. — *Rajztanítók*: Rónay Ferenc és Puskásy László. — *Kézimunka* tanítónők: Machó Amália, Göth Emilia. — *Tornatanító*: Serényi Alajos. — *Isméllő iskolai tanítók*: Rónay Ferenc és Puskásy László. — *Beteg helyettesítők*: Derlik Sándor és Adámi Józsa:

b) **Óbuda.** 14. *Nyár-utcai* fiiskola. I. a) osztályban: Schinabek Engelbert, I. b) oszt. Schinabeck Károly, I. c) oszt. Neiger Sándor; II. a) oszt. Szvoboda Márton, II. b) oszt. Czike Ferenc; III. a) Stacke Arn., III. b) oszt. Gyulányi Adolf, III. c) oszt. Löb János, IV. a) osztályban: Göndöcs Lajos igazg. t., IV. b) oszt. Schwarczkopf Antal. — *Rajztanítók*: Stacke Arnold, Gyulányi Adolf, Schwarczkopf Antal. — *Tornatanítók*: Szvoboda Márton, Gyulányi Adolf, Stacke Arnold, Löb János, Schinabeck Engelbert és Schwarczkopf Antal. — *Isméllő-iskolai tanítók*: Löb János, Szvoboda Márton és Schinabeck Engelbert.

15. *Korona-utcai* fi- és leányiskola. I. fosztályban: Jeszberger János, II. oszt. Gergelyi Jakab vez. t. — I. leányosztályban: Czeke Sarolta, II. oszt. Moser Anna. — *Kézimunka* tanítónő: Grega Helén. *Tornatanító*: Jeszberger János.

16. *Templomtéri* leányiskola. I. a) osztályban: Barényi Clementin. I. b) oszt. Göth Szidonia, I. c) oszt. Drumár Irma, II. a) oszt. Bayer Hedwig, II. b) oszt. Singer Janka, III. a) oszt. Büchl Matild, III. b) oszt. Zarembe Gabriela, III. c) oszt. Tholt Etelka, IV. a) oszt. Stacke Ilka, IV. b) oszt. Freund Vilma, V. oszt. Göth Ilka, VI. oszt. Dienszt István. — *Kézimunka* tanítónők: Porumb Tivadarné, Krigovszky Jánosné, Till Mária, Dienszt Fanni, özv. Jónás Ferencné, Stacke Etel, Landa Hedwig és Dienszt Anna.

17. *Óbuda-országuti* fi- és leányiskola. I. fosztályban: Barényi Antal, II. oszt. Martin Konrád; I. leányoszt. Fets Irma, II. oszt. Hofmann Mária. — *Kézimunka* tanítónő: Kremmer Teréz. — *Isméllő-iskolai tanítók*: Barényi Antal és Martin Konrád.

IV. közigazgatási kerület.

i) **Belváros.** 18. *Kötő-utcai* fiu-iskola. I. o. Kiss Béla, II. oszt. Lakits Vendel, III. oszt. Rákóczy Lajos, IV. oszt. Ledényi Ferenc igazg. tanító. — *Rajztanítók*: Rákóczy Lajos, és Kiss Béla. — *Tornatanító* a II., III. és IV. osztályban: Lakits Vendel. — *Isméllő iskolai tanítók*: Kiss Béla és Rákóczy Lajos.

19. *Cukor-utcai* fi- és leányiskola. Igazgató: Bäcker György I. a) fiuosztályban: Wenisch János, I. b) oszt. Leimeter Sebő, II. a) oszt. Bruckmann Péter, II. b) oszt. Cserényi János; III. a) oszt. Steiner István, III. b) oszt. Magdics Károly; IV. a) oszt. Tanos Imre, IV. b) oszt. Schmidt Albin. — I. a) leányosztályban: Kallinger Erzsébet, I. b) oszt. Szaák Lujza; II. a) oszt. Kovács Sarolta, II. b) oszt. Özv. Máltás Viktória; III. a) oszt. Csery Krisztina, III. b) oszt. Khoór Gabriela; IV. a) oszt. Ürményi Emilia, IV. b) oszt. Dobocsányi Emma. — *Rajztanítók*: Magdics Károly, Steiner István, Tanos Imre és Leimeter Sebő. — *Kézimunka tanítónők*: Schrök Ilona, Özv. Máltás Viktória, Csery Krisztina, Khoór Gabriela, Ürményi Emilia, Dobocsányi Emma. — *Tornatanítók*: Wenisch János, Steiner István, Cserényi János, Tanos Imre és Schmidt Albin. *Esti isméllő* iskolában tanítanak: Magdics Károly, Bruckmann Péter, Leimeter Sebő és Schmidt Albin. — *Beteghelyettesítők*: Mars Antal és Pohl Etel.

V. közigazgatási kerület.

j) **Lipótváros.** 20. Lipóttéri fiu- és leányiskola. I. a) fiuosztályban: Fuchs János, I. b) oszt. Valló Mihály; II. a) oszt. Kafka Károly igazg. tan., II. b) oszt. Rátskay Rezső; III. a) oszt. Iritsek Ferenc, III. b) oszt. Ruzs Ferenc; IV. a) oszt. Haugg Kamil, IV. b) oszt. Sretvizer Lajos. — I. a) leányosztályban: Szabó Anna, I. b) oszt. Pope Romana; II. a) oszt. Sretvizer Ilona, II. b) oszt. Alkér Amália; III. a) oszt. Feszt Mari, III. b) oszt. Vasváry Ernesztin; IV. a) oszt. Pelcer Jozefa, IV. b) oszt. Urbanovszky Teréz. — *Rajztanítók*: Iritsek Ferenc, Ruzs Ferenc, Haugg Kamil és Sretvizer Lajos. — *Kézimunka tanítónők*: Uher Mária, Weisz Mari, Feszt Mari, Zsubony Antalné, Pelcer Jozefa, Weisz Paula. — *Tornatanítók*: Haugg Kamill, Rátskay Rezső, Iritsek Ferenc és Sretvizer Lajos. — *Esti isméllő* iskolai tanítók: Fuchs János, Rátskay Rezső, Ruzs Ferenc és Vasváry Ernesztin.

21. *Hold-utcai* fi- és leányiskola. I. fiuosztályban: Zsengery Samu, II. oszt. Tanos Sándor, III. oszt. Murányi Kálmán vezetőtanító. — I. leányosztályban: Suli Gizela, II. oszt. Gally Borbála, III. oszt. Rakovszky Szeréna. — *Rajz- és tornatanító*: Tanos Sándor. — *Kézimunka tanítónők*: Bekényi Nándorné és Peskay Jozefa.

22. *Külső-váci-uti* fi- és leányiskola. I. fiuoszt. Pollák Chájim, II. oszt. Berety János; III. és IV. oszt. Richter Ferenc vez. tanító. — I. leányoszt. Warga Emilia, II. és III. oszt. Angletta Anna. — *Rajztanító*: Pollák Chájim. *Kézimunka tanítónő*: Thesarovics Irma. — *Esti isméllő* iskolában tanít Richter Ferenc.

(Vége köv.)

Iskolai értesítők.

19. A **székely-udvarhelyi** királyi állami főreáliskola értesítője a szép tehetségű *Ujváry Béla* tanárnak »A francia nyelv népiskoláinkban« című,

40 oldalra terjedő tudományos értekezése nyitja meg. Ezután következnek az igazgatóság közleményei az egyes osztályokban tanított tantárgyakról. Ezt követi a tanári kar névjegyzéke s a tanulók névsora. (Tanár volt 13; tanuló az összes 8 osztályban 175.) Az iskolai gyűjtemények ez évi gyarapodása. Adatok az iskola történetéhez.

20. A nagy kanizsai polgári fiúiskola ötödik értesítőjét az 1876—77. tanév végén szerkesztette Morgenbesser János igazgató, a ki az értesítő első cikkében a *a polgári iskola* célját, jogosultságát igyekszik kimutatni, s egyéb argumentumok hiányában, így végzi szavait: »Azért állíttassanak minél több *polgári iskolák* (!), mert igazmondás az: Az ország dísze, a nép áldása a jól berendezett *iskolák*.« (Polgári iskolák? Szerk.) — Az iskola ezévi történeti adataiból felemlítjük, hogy Zánkay Zsigmond tanítóvá választott; hogy az iskolai takarékpénztár csekély eredménnyel bár, de meghonosított; hogy Hoffmann Mór, Schmidt Károly és Morgenbesser János állomásaikon végleg megerősítettek. Közli az értesítő az intézet jóltevőinek névsorát, a felsőbb rendeleteket; az iskola ezévi tervét, az ifjuság érdemsorozatát. A 6 osztályban volt 170 tanuló.

21. Az államilag segélyezett **köszegi magyar** polg. fi- és leányiskola *első* értesítője közli az iskolaszék tagjainak névjegyzékét, a tanoda beléletéből való főbb mozzanatokat, a tanítói személyzet névsorát, a tanítványok érdem-sorozatát. Fiutanuló volt 47, leánytanuló 29. (Tehát csaknem kétszerannyi mint az öt év óta fenálló keszthelyi polg. iskolában!) — Közli továbbá az értesítő a jótékony adakozók és a jutalmazottak névsorát; a könyvtár, a földrajzi, természetrajzi, természettani szerek, rajzeszközök, szám- és mértani, tornászati, zene- és énekeszközök s a butorok leltárát. Az összes megszerzett tárgyak értéke 657 frt. A kormány által megrendelt tárgyak értéke 1646 frt. A kormány küldeménye pedig körülbelül 340 frt. Az intézet igazgatója Csókás György.

22. Vargyasné—*Petz Vilma* miniszterileg engedélyezett 6 osztályú elemi s 2 osztályú felsőbb nőneveldeje s tanintézetének értesítője azt engedni hinnünk, hogy az intézet példányszerűen van felszerelve, kitünő vezetés alatt áll s méltán megérdemli azt a pártfogást, melyben Győr város közönsége részesíti.

Pályázatok.

A »Néptanítók Lapja« f. évi 14. számában közölt »pályázati hirdetések« szerint a következő helyeken vannak üresedésben **rendes tanítói**, illetve tanítónői állomások: Gyéren (Torontálmegye); Zsombolyán tanítónői állomásra; Mindszenten (Csongrádm.); Paáron (Tolnam.); Boldogasszonyfán (Vasm.); Surki-tótfalun (Vasm.); Besztercebányán; Székes-Fehérvárott; M-Ludason (Torda-Aranyosm.) egy igazgató- s egy osztálytanítói állomásra; Kecskeméten; Csösztelken (Torontálm.) tanítói, esetleg tanítónői állomásra; Szoboszlón; Debelliácson (Torontálm.) tanítónői állomásra; Ipoly-ságon; Tápió-Sághon, Ó-Verbászon (Báesm.); Kamocsán (Komáromm.) csak nőtlének nyerhetnek alkalmazást; Alpestesen (Hunyadm.); Uj-Szönyön (Komáromm.); Vág-Besztercén (Trencsénm.); Szent Lőrincz pusztán (Budapestről 1 óra távolságra); Dunapentelén; Döbröközön (Tolnam.); Jász-Ladányon egy fi- és egy leánytanítói állomásra; Szinyákon (Bereg.); Naszvadon, Bogácson (Borsodm.); Hatvanban; Szentesen, két állomásra; Tarján (Komáromm.)

Segédtanítói állomások vannak üresedésben Dombováron (Tolnam.), Környén (Komáromm.), Tornócson (Nyitram.) Sümeghen, Doroghon (Hajdum.), Jaikon (Vasm.), Faddon, Hevesen, Domoszlón (Hevesm.), Tarna-Szt.-Miklóson (Hevesm.), Tápió-Bicskén,

Demecseren (Szabolcsm.), Galgócson, Duna-Adonyban (Fehérm.), Izsán (Komáromm.) Nagy-Vissányon (Veszprémm.), Dobsinán, Ecséden, Aradon, polg. isk. tanítónői állomásra, Maros-Vásárhelyen, Vihnye-Perszerényen, Ravazdon (Györm.), Solmáron, Győr-Szentiványon, Alsó-Rákoson (Nagy-Küküllöm.), Ilyefalván tanítónői állomásra. (A pályázati határidőről s a fizetések mennyiségéről térszűke miatt nem tehetünk említést.

VEGYESEK.

= **A vallás- és köznevelési m. kir. miniszter** a népnevelők pesti egyetetének, a budapesti állami tanítóképezdének, Horváth Ign. műegyetemi nyilvános rendes tanárnak, Entlicher Frigyes az alsó-ausztriai országos vakok-intézete igazgatójának Felső-Döblingben, Fekete Károly az orsz. vakok-intézete igazgatójának Vácson, Brunner Ch. játék-kereskedőnek Budapesten, Görög István tanszerkereskedőnek Budapesten, Egger S. és társa ásványkereskedőnek Budapesten, Girókuti F. és Csorba urhölgyeknek, Lederer Ábrah., képezdei tanárnak, Raischl Nándor oravicabányai főtanítónak, Györffy Iván esztergomi igazg. tanárnak, Komjáthy György és Kozma Dénes kisdődő képezdei tanároknak és Králik Sámuel budapesti órának: „az orsz. tanszermuzeum gyűjteményeinek gyarapításáért őszinte elismerését nyilvánította.

= **Polgári iskolai tanítókat** választott a fővárosi tanács f. hó 2-án tartott ülésében. Tizenkét állomás töltetett be a következő pályázókkal: a II. kerületi polg. fiúiskolához Kozma Gyula és Schindt Károly; II. ker. polg. iskolához Sturm Alb., Földesy Joachim és Gyulai Elek; az V. ker. polg. leányiskolához Hokkes József és Deutsch Jakab; a II. ker. polg. leányiskolához Koncsay Károlyné, a VI. ker. polg. fiúiskolához Gulyás István és Hubacsok Alajos; a VII. ker. polg. leányiskolához Czako János választatott meg. Egy állomás betöltése még függőben hagyatott.

= **Az Eötvös-Naptárra** előfizettek: Roller Mátyás polg. isk. igazg., Alex Albert, Budapestről; Böhmisch Ede, Szepes-Iglórol; Grünbaum Mór, Rajkáról; Plank Ferenc Kraszna-Béltekről. (Plank Ferenc urtól az „Eötvös-alap“-ra tagsági díj fejében is vetünk egy forintot.)

= **Rákospalotán** Rác Ferenc kántor-tanító ur által az »Eötvös-alap« javára eszközölt gyűjtés eredményéhez (7 frt 50 kr.) Medveczky György segédjegyző ur nem — mint mult számunkban hibásan közöltük — 50 krral, hanem 1 forinttal, Tóth Ferenc földbirtokos ur pedig nem 1-, hanem 2 forinttal járult. Sajnálattal említjük meg ezuttal, miszerint a rákos-palotai ref. pap és tanító ur azért nem járul az Eötvös-alaphoz, mert maig sem tudják, mi az? Sajnos, hogy buzgó ügytársunk Rác Ferenc magyarázó szavaira, a felmutatott gyűjtő-ív láttára sem vettek tudomást arról; pedig nem oly messze, mint Makó Jeruzsálemtől, hanem R.-Palota Budapesttől csak egy órai távolságra van.

= **A budapesti evang. népiskolában** az 1876—7. tanévben összesen 705 növendék tanult, az intézet költségei — eltekintve a tantermeiktől — a lefolyt tanévben 16,219 frt 18 krral rúgtak. E népiskola ez évben is 122 szegény gyermek oktatását ingyen eszközöl, sőt egyeseket a »Thabita« egyesület segélyével ruházattal és tankönyvekkel is ellátott, és nagyobbszerű változásoknak néz elé, nevezetesen a leányiskoláját is teljesen ki akarja egészíteni, hogy az a polgári iskoláknak megfelelő osztályokkal is bírjon s e végből a szükséges alapok gyűjtését már meg is kezdé; Karlovsky Zsigmond ur e célra 1000 frtot adományozott. Az újonnan megalakult iskolai bizottság, melynek tagjai közt vannak Hunfalvy P., Zsigmond P., br Kochmeister Fr., Sárkány J. és dr. Györy Elek, Bekszeft A., Doleschall S., Györy V., Schranz stb. a lelkes Fabinyi Teofil vezetése alatt álló presbyteriummal mindent elkövetnek, hogy e 80 év óta virágzó intézetet mintaszerűve emeljék. A népiskola igazgatásával ez idő szerint a szakirodalom terén jól ismert Falvay Antal bizatott meg s arról is gondoskodva van, hogy a rajz- és énektanítás kipróbált szakférfiak által vezetessék; dacára ennek a tandíj ezentul is ugyanannyi marad, mint eddig volt.

= **Meghívás.** A »Fehérmegyei tantestület« folyó évi augusztus 29-én délelőtt 9 órakor a megyeház nagy termében tartja rendes évi nagygyűlését, melyre a tantestület t. c. tagjai, valamint a nevelésügy barátai tisztelettel meghivatnak.

Székesfehérvárott, 1877. augusztus 1.

Bardon József, tantestületi főjegyző.

Kolossváry Miklós, tantest. elnök.

Tárgysorozata: 1. Elnöki jelentés. — 2. A mult évi nagygyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. — 3. A pénztár fölülvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. — 4. Indítványok. — 5. Értekezések és gyak. előadások. = Délben 1 órakor a »Magyar királynál« társas-ebél.

HIRDETMÉNYEK.

PÁLYÁZAT.

Kassa sz. kir. város polg. iskolájánál a természettudományok, különösen a természetrajz tanszékére pályázat hirdetik. Ezen állomással évi 900 frt fizetés, 100 frt tizedéves pótlék s 200 frt lakpénz van egybekötve. Pályázni szándékozók folyamodványukat, melyekben az életkor, vallás, végzett tanulmányok, tanképesítés, eddigi szolgálata s a magyar nyelvben tökéletes jártasság okmányilag kimutatandók, az iskolaszékhez czimzetten, ha szolgálatban vannak, előljáróságuk útján minősítvényi táblázat kíséretében, különben közvetlenül f. évi aug. 23-ig alulirthoz beadni s ugyanazon hó 25-és 26-ik $\frac{1}{2}$ pjainta rtandó próbaelőadásra megjelenni tartoznak. A megválasztott csak jó sikerrel kiállott próbaidő után fog hivatalában végleg megerősített, mely próbaidő azok részére, kik valamely nyilvános iskolánál töltött legalább 3 évi folytonos gyakorlatot igazolni képesek csak, egykülönbén pedig 3 évben van megállapítva. Tanképesített folyamodók hiányában ezen állomásra évi 700 frttal díjazott helyettes tanár fog alkalmaztatni.

Kelt Kassa sz. kir. város iskolaszékének 1877. évi aug. hó 6-án tartott üléséből.

Szikay Lipót,

iskolaszéki elnök.

GÖRÖG ISTVÁN

Tanszerek országos főraktára.

Van szerencsém a t. c. tanférfiak becses tudomására juttatni, miszerint a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbízása folytán s annak felügyelete alatt **egy országos tanszer-raktárt** nyitottam, a mely az e szakba vágó mindennemű tárgyakkal, nevezetesen: **természet- és vegytani készülékek- és eszközökkel, mértani sodrony- és tömör-alakokkal, földgömbök- és térképekkel, népiskolai fali nézletű táblákkal stb.** bármely kívánalomnak megfelelőleg dusan el van látva. **A magyar királyi egyetemi nyomda kiadványainak főbizományi lerakata szintén nálam lévén,** e tekintetben is minden megrendelésnek eleget tehetek. Ajánlkozom továbbá **iskolák egész berendezéséhez bútorok és minden megkívántató tárgyak szállítására, szóval minden iskolai szükséglet fedezésére.**

Miután a magas miniszterium intentiója szerint a föntebb említett tanszerek és eszközök legnagyobb részben hazai gyártmányok, és ezek áruba bocsátása előtt **kiszemelt szakférfiakból álló bizottság által megvizsgáltatnak,** és az egyes eszközök és tárgyak elárusítása a **magas miniszterium ellenőrző intézkedése mellett a lehető legjutányosabb árak mellett történik:** újból azon kérelemmel fordulok a t. cz. főigazgatókhoz, tanfelügyelők- és mindennemű iskolai előljáróságokhoz, kiválóan pedig a tisztelt tanférfiakhoz, hogy a tanszerek országos főraktárát **a hazai ipar szempontjából is** minél nagyobb pártfogásban részesíteni méltóztassanak.

Bárminemű megrendelések pontosan eszközöltetnek és netán hozzám intézendő kérdésekre és tudakozódásokra legott szivesen válaszolok.

Kiváló tisztelettel

G Ö R Ö G I S T V Á N

országos tanszerek főraktára,
Budapest, IV. hatvani utcza 16 sz. I. emelet

FÜHRER IGNÁC-tól megjelent

és minden könyvtárban kapható

Iskolai könyvek:

(Nagyobb megrendelések megfelelő árkedvezményben részesülnek.)

Számvetési példa- és feladattár. 4 kötetke	á 20 – 25 kr.
A hazai s általános földrajz elemei. Az új területi szabályozás szerint, 4. kiadás	30 kr.
Vaterländische und allgemeine Geografie mit neuer Gebiets-Eintheilung	30 kr.
A magyarok története. 11. kiadás; ára kötve	30 kr.
Geschichte der Ungarn. 6. Auflage. Preis geb.	30 kr.
Kisebbszerű világtörténet jellemképekben	60 kr.
Kurzgefasste Weltgeschichte in Charakterbildern (unter der Presse) Preis circa	50 kr.
Prakt. Lehrmethode der ung. Sprache.	40 kr.
Első oktatás a francia nyelvben. Kijtéssel.	30 kr.
Prakt. Lehrmethode der französischen Sprache	30 kr.
Elemi természetrajz, 3. kiad. Kötve	30 kr.
„Emil“, vagy a nevelésről. Irta <i>Rousseau J. J.</i> , Franciából fordította Führer Ignác. Ára füzve	2 frt 40 kr.

Ugyancsak Führer Ignác (lakik: Budapesten, szerecsen-utca 4. sz. a.) vidéki tanulókat is elvállal teljes ellátásra.

A természettani és vegytani tanfolyamokhoz

szükségelt

elemek, vegyek és vegyészeti termények, valamint mindenféle kémszer beszerzésére ajánlja magát

NERUDA NÁNDOR

gyógyszerüzlete Budapesten, hatvani-utca 10. sz. a., az „arany méhkas“-hoz

LAMPEL RÓBERT könyvkereskedésében, váczi-utca 12 sz.

megjelent s kapható:

NEMZETI DALKÖNYVECSKE.

Hetedik javított s bővített diszkiadás.

Ára kötve 1 forint 20 kr., diszkötésben 2 forint.

Budapest, 1877. Nyomatott Wodianer F.-nél.